Митрополит Волоколамський Іларіон: «Сприяти примноженню добра і богозаповіданої правди»

Цей найстаріший синодальний відділ часто називають церковним Міністерством закордонних справ. Дійсно, Відділ зовнішніх церковних зв'язків Руської Православної Церкви, створений незабаром після Великої Вітчизняної війни, перш за все був покликаний до встановлення контактів на міжнародному рівні. Про виклики часу, на які доводилося відповідати ВЗЦЗ за свою 75-річну історію, про його працю і перспективи «Журналу Московської Патріархії» розповів голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату митрополит Волоколамський Іларіон.

Врятувати духовні школи і монастирі

Відділ зовнішніх церковних зв'язків був створений в 1946 році, коли Руська Православна Церква тільки починала повставати з попелу після жорстоких гонінь 1930-х років і найважчих випробувань, викликаних війною. За три десятиліття, що минули з часу Жовтневої революції, були втрачені практично всі канали комунікацій, створені в передреволюційний період. Контакт з російським

церковним зарубіжжям був в значній мірі втрачений. Практично всю систему зовнішніх церковних зв'язків треба було вибудовувати наново.

Ця місія лягла на плечі першого голови Відділу - пріснопам'ятного митрополита Крутицького і Коломенського Миколая (Ярушевича). Разом з нечисленною групою співробітників він біля п'ятнадцяти років трудився над відродженням і поглибленням традиційних форм міжцерковних відносин. Перший голова Відділу поклав початок цілій низці нових напрямків в сфері зовнішньоцерковної діяльності, багато в чому визначивши основний вектор її подальшого розвитку. Владика Миколай приділяв багато часу формуванню контактів з громадськими організаціями, державою, світом політики, науки, культури. Свої труди з зовнішньої діяльності Церкви митрополит Миколай почав ще до створення ВЗЦЗ, восени 1945 року, коли здійснив поїздку до Франції для приєднання митрополита Євлогія (Георгієвського) і його вікаріїв, а також митрополита Серафима (Лук'янова) до Руської Церкви. Надалі митрополит Миколай очолював делегації Московського Патріархату, в Англії, Румунії, Чехословаччині, Угорщині та інших європейських країнах. Саме він був одним з ініціаторів Наради глав і представників Помісних Православних Церков в липні 1948 року, приуроченої до святкування 500-річчя автокефалії Руської Церкви. Проводилася митрополитом Миколаєм підготовка до вступу до Всесвітньої ради церков (ВРЦ), яка тривала більше десяти років і увінчалася вступом Руської Церкви в цю організацію на тих підставах, які він визначив наступним чином: «Ми погоджуємося ... виключно в ім'я нашого загальноправославного обов’язка - служити возз'єднанню всіх християн в лоні Христової Церкви, якою є святе Православ'я, яке зберегло в повноті і цілості віру, колись передану святим ... і саме завдяки ВРЦ голос Православної Вселенської Церкви ... може прозвучати на весь світ».

Наступним головою ВЗЦЗ став в 1960 році єпископ Подільський, згодом митрополит Ленінградський і Новгородський Никодим (Ротов). Він відразу приступив до реорганізації Відділу і значного розширення його структури. Були створені екуменічна і миротворча групи, які займалися питаннями науково-богословського і суспільно-політичного змісту, група по вивченню католицтва. У 1969 році у відання голови Відділу була передана аспірантура при Московській духовній академії.

За митрополита Никодима відбулося істотне розширення міжхристиянських контактів: про це говорить і вступ Руської Церкви в ВРЦ в 1961 році, і участь представників Московського Патріархату у Другому Ватиканському соборі в 1962-1965 роках, і початок двосторонніх богословських діалогів Руської Церкви з Євангельськими церквами, церквами англіканського

сповідання і Римо-Католицькою Церквою. Історичне значення мало прийняте в 1971 році за ініціативою митрополита Никодима рішення Помісного Собору Руської Православної Церкви про скасування клятв на старі обряди і на тих, що їх дотримуються, що заклало основу для подолання болісного розколу, що стався ще в XVII столітті. Завдяки особистим зусиллям владики Никодима вдалося зберегти присутність російського чернецтва на Святій Горі, якому загрожувало повне зникнення через неможливість в силу політичних причин протягом багатьох років поповнювати російське афонське братство вихідцями з нашої Батьківщини.

Доклав зусиль митрополит Никодим і для проголошення автокефалії Православної Церкви в Америці в 1970 році, і для проголошення в тому ж році автономії Японської Православної Церкви. Усередині ж Радянського Союзу він використовував міжнародну діяльність для того, щоб запобігти закриттю і руйнуванню монастирів і храмів. Так, саме через привертання міжнародної уваги митрополиту Никодиму вдалося врятувати від закриття Ленінградські духовні школи, створивши в них факультет іноземних студентів. Одночасно, домагаючись призначення молодих єпископів на зарубіжні кафедри, він створював можливості для подальшого переведення їх на канонічну територію Церкви, в результаті чого єпископат Руської Православної Церкви значно омолодився і розширився. Всю цю різноманітну діяльність митрополит Никодим вів, не дивлячись на перешкоди, що створювалися атеїстичними владою.

Курс на миротворчість і діалог з державною владою

Священний Синод ще в березні 1961 постановив, щоб голова ВЗЦЗ був в єпископському сані і мав звання постійного члена Священного Синоду. Це свідчило про велику відповідальність, яка покладалась Руською Церквою на голову Відділу, а в його особі на весь Відділ.

У 1972 році митрополита Никодима змінив на посту голови митрополит Ювеналій (Поярков). Період його головування характеризується активною миротворчою діяльністю Руської Церкви. Вона мала важливе значення в очах держави, яка в 1970-х роках робила значні зусилля для розрядки міжнародної напруженості. У цей період Руська Церква була одним з головних учасників миротворчих форумів, а висока оцінка цих зустрічей західними партнерами суттєво впливала на оцінку радянським керівництвом всієї зовнішньої діяльності Церкви.

З 1982 року головою Відділу на неповні дев'ять років став митрополит Філарет (Вахромєєв). На період його головування прийшовся час підготовки Руської Православної Церкви до святкування 1000-річчя Хрещення Русі і саме це торжество. Відділ під керівництвом митрополита Філарета вніс винятковий за обсягом, складністю і важливістю внесок в загальцерковний процес, пов'язаний зі святкуванням в червні 1988 року ювілею цієї значущої для російського народу і всієї Православної Церкви події. Святкування набуло широкого суспільного характеру і стало найсильнішим імпульсом до відновлення належного місця Руської Православної Церкви в житті країни, до поступового відродження вікових традицій її служіння.

У 1990 році Відділ очолив архієпископ Смоленський і Калінінградський Кирил, незабаром зведений в сан митрополита. Він є ровісником Відділу, і Промислом Божим йому було визначено пов'язати своє життя з цим найстарішим Синодальним підрозділом.

Його участь у зовнішній церковній діяльності почалася за митрополита Никодима, коли він був включений до складу делегації уської Церкви на IV Генеральній асамблеї ВРЦ в Упсалі (Швеція) в 1968 році. Без малого двадцять років він очолював Відділ. У цей період відбулися якісні зміни в його структурі і діяльності. На принципово новий рівень вийшов діалог з державною владою, була досягнута оптимізація церковно-державних відносин, розширилася співпраця з громадськими, науковими, політичними і культурними організаціями. На базі підготовлених кадрів Священний Синод Руської Православної Церкви утворив нові відділи: релігійної освіти і катехізації, по взаємодії зі збройними силами та правоохоронними установами, по роботі з молоддю, з соціального служіння та інші.

На базі бібліотечного фонду Відділу була створена Синодальна бібліотека Руської Православної Церкви. Спектр зобов'язань Відділу був вкрай широкий, і тому утворення нових синодальних установ, комісій та інших церковних організацій, а також передача їм зон відповідальності за діяльність на цих напрямках дозволяли Відділу вести роботу в інших сферах взаємодії із зовнішнім світом, які були ще не освоєні.

У зв'язку з цим Відділ був реструктуризований. З'явилися секретаріати з міжправославних відносин, із взаємин Церкви і суспільства, з міжхристиянських зв'язків, сектори зарубіжних установ, православного паломництва, пізніше - служба комунікації і сектор публікацій. Це призвело до суттєвого підвищення ефективності роботи Відділу в цілому.

Час, коли митрополит Кирил очолював Відділ зовнішніх церковних зв'язків, став для Руської Церкви періодом нових випробувань. Руйнувалася велика країна, на її території утворилися нові держави. У трагічні дні серпневої кризи 1991-го Церква, набуваючи громадського авторитету, вперше за багато десятиліть повинна була сформулювати своє ставлення до поточних політичних подій, і зробити це в умовах, коли на неї чинився шалений тиск. Завдяки злагодженій роботі ВЗЦЗ і його голови вдалося дати гідну і зважену відповідь, підняти свій голос проти кровопролиття і братовбивства.

Активні дії Руської Церкви стали потрібними і в 1993 році, коли протистояння між президентом Росії і його політичними опонентами привело країну на межу громадянської війни. Ключову роль в підготовці і проведенні цих найскладніших переговорів грав ВЗЦЗ на чолі з митрополитом Кирилом.

На порядку денному - українське питання і інші проблеми

У той же час Руська Православна Церква зіткнулася з серйозними проблемами в релігійній сфері. Кінець XX століття став часом відродження унії в Україні. За підтримки місцевої влади уніати захоплювали храми Московського Патріархату, вбивали священиків, піддавали насильству православних віруючих і розгортали запеклу кампанію по дискредитації православних християн в засобах масової інформації.

Для митрополита Кирила як голови Відділу зовнішніх церковних зв'язків проблема унії була однією з ключових в 1990-х - початку 2000-х років. Ця тема стояла в центрі відносин Руської Православної

Церкви з Римо-Католицькою Церквою. Результатом зусиль Відділу стало звернення всього православно-католицького діалогу до теми унії, що з часом призвело до офіційного визнання католицькою стороною помилковості методики уніатизму і прозелітизму в стосунках з православними Церквами.

Розпад СРСР, крім безлічі важких соціально-економічних наслідків, спровокував ряд міжетнічних конфліктів у Молдові, Таджикистані, Грузії, Вірменії та Азербайджані. Завдяки ініціативі голови ВЗЦЗ відбулася зустріч глав та представників традиційних російських релігійних об'єднань - Руської Православної Церкви, громад послідовників ісламу, іудаїзму і буддизму, на якій було прийнято рішення про створення міжрелігійної ради Росії.

Митрополит Кирил організував процес підготовки найважливішого документа, що представляє церковне ставлення до різних суспільних явищ і проблем, - «Основ соціальної концепції Руської Православної Церкви», прийнятих на Ювілейному Архієрейському Соборі в 2000 році. А 17 травня 2007 року відбулася подія надзвичайного значення - був підписаний Акт про канонічне спілкування Московського Патріархату і Руської Зарубіжної Церкви, тобто було відновлено повну єдність Руської Церкви, що стало підсумком тривалих консультацій і переговорів, що проводилися при активній участі Відділу і особисто його голови.

Історичні і політичні потрясіння початку 1990-х років не оминули й Церкву. Коли в 1992 році Філарет Денисенко, будучи на той момент митрополитом Київським і всієї України, погрожував Архієрейському Собору Руської Православної Церкви тим, що покине Московський Патріархат, митрополит Кирил як голова Відділу з властивою йому енергією та ініціативністю прагнув зупинити його, і тоді це майже вдалося. Однак вже після Собору Філарет всупереч даній обіцянці відмовився добровільно залишити Київську кафедру і став на шлях розколу. З того часу голові ВЗЦЗ довелося покласти багато сил на протидію схизмі.

Жоден єпархіальний архієрей Української Церкви не пішов в розкол слідом за Філаретом, встояли всі монастирі і переважна більшість парафій. Українська Православна Церква зберегла підтримку населення України і залишилася найбільшою конфесією країни. Неодноразово мали місце випадки покаяння «кліриків» розколу, їх повернення в канонічну Церкву.

Рік 1992-й ознаменувався сумним розладом у відносинах з Румунським Патріархатом, який прийняв до свого складу розкольників Молдавії, створивши для них так звану «Бессарабську митрополію».

Схожа ситуація склалася в Естонії. Після того як в 1990 році ця країна здобула незалежність, виникла невелика розкольницька група, яку в 1996 році прийняв у свою юрисдикцію Константинопольський Патріархат. Це викликало розрив євхаристійного спілкування з Московським Патріархатом. Руська Православна Церква ніколи не погоджувалася з хуліганських діями Фанара в Естонії, але в подальшому, заради збереження єдності світового Православ'я, пішла на переговори, відновивши спілкування з Константинопольським Патріархатом і, згідно крайньої ікономії, погодившись на співіснування двох юрисдикцій в Естонії.

У непрості для канонічної Української Православної Церкви роки Константинопольський Патріархат систематично надавав таємну, а часом і відкриту підтримку церковному розколу в Україні. У 1993-1995 роках ним були прийняті в спілкування розкольницькі громади в діаспорі і їх «ієрархія». Були спроби створення так званих «подвіріе» Константинопольського Патріархату.

На словах Константинопольська Патріархія визнавала Київську митрополію в складі Московського Патріархату, однак на ділі в обхід нашої Церкви Фанар вів таємні сепаратні переговори з розкольниками і українською владою щодо легалізації українського розколу. Одним з етапів цього процесу стало в 2008 році прибуття Патріарха Варфоломія до Києва без запрошення з боку Патріарха Московського і всієї Русі або канонічного митрополита Київського. Було відомо, що метою візиту було визнання розкольницької структури Філарета Денисенка і надання їй статусу автокефалії. Спроби Фанара заручитися у своїй авантюрі підтримкою інших Предстоятелів Помісних Церков провалилися, а одночасне прибуття до Києва Святішого Патріарха Алексія II остаточно зірвало цей план. Вторгнення Константинопольського Патріархату до Україні вдалося тоді припинити.

Завдання - розповідати світу про зовнішню діяльність Руської Церкви

У 2009 році Промисел Божий покликав митрополита Смоленського і Калінінградського Кирила на патріарший престол, і Відділ зовнішніх церковних зв'язків очолив автор цих рядків. Першочерговим завданням глави Відділу стало продовження того курсу, який був закладений його попередниками на посаді голови. А для цього важливо було зберегти кадрову спадкоємність. Прийняті на роботу співробітники в своїх трудах традиційно використовують напрацювання старшого покоління, що дозволяє багато в чому зберегти і примножити той унікальний досвід, який був накопичений в роки, коли Відділ очолювався нинішнім Святішим Патріархом, а також передати його новому поколінню дипломатів заради користі церковної.

Разом з тим, відповідно до вимог часу перед Відділом ставляться нові завдання. Важливо виводити на якісно інший рівень інформування світової громадськості про зовнішню діяльність Руської Церкви. Для цього був спочатку оновлений інтернет-сайт Відділу. Потім була створена система партнерських відносин із зарубіжними ресурсами на різних мовах.

На початку нинішнього року за фінансової участі Фонду підтримки християнської культури і спадщини запрацював новий інформаційно-аналітичний портал Відділу. На цьому порталі з новинами, актуальними інтерв'ю, аналітичними матеріалами авторитетних вчених і богословів, а також мультимедійним контентом можуть ознайомитися не тільки російськомовні користувачі інтернету. Регулярно оновлюються розділи на ще дев'яти мовах - українській, англійській, грецькій, німецькій, французькій, італійській, сербській, румунській, арабській. Незабаром передбачається розширити число мовних версій до дванадцяти.

Все це необхідно з огляду на ті глобальні зміни сучасного життя, з якими зіткнулася наша Церква в останні роки. І головне з них - вторгнення Константинопольського Патріархату до України і його важкі наслідки для всього світового Православ'я.

У ситуації відмови від участі у Всеправославному Соборі (який був намічений на червень 2016

року) Болгарської, Антіохійської та Грузинської Церков Священний Синод Руської Православної Церкви прийняв рішення теж не брати участь в ньому, оскільки з самого початку передсоборного процесу (а тривав він понад півстоліття) Руська Церква наполягала на тому, що Собор може бути Всеправославним тільки в тому випадку, якщо в ньому візьмуть участь всі загальновизнані Православні Церкви, і що рішення на ньому повинні прийматися консенсусом. А консенсус - це не просто згода тих Помісних Церков, які з'їхалися на Собор, а згода всіх загальновизнаних Помісних Церков.

Через два роки після Критського Собору, в якому взяли участь десять Помісних Церков, Константинопольський Патріархат зважився на безпрецедентне попрання священних канонів і історичних зобов'язань трьохсотрічної давності. Була зроблена спроба ліквідувати існуючу в Україні канонічну Українську Православну Церкву, яка об'єднує мільйони віруючих, понад дванадцять тисяч парафій і більше двохсот п'ятдесяти монастирів, і підмінити її новою псевдоцерковною структурою на основі українського розколу, де факто підконтрольного Фанару. Вторгнення Константинопольського Патріархату створило нову загрозу єдності Православ'я як в Україні, так і в усьому світі і спровокувало хвилю масового насильства і захоплень храмів на Україні.

Це вторгнення не було несподіванкою для Руської Церкви, оскільки ВЗЦЗ було відомо про таємні контакти і переговори Фанара з розкольниками, які велися протягом попередніх років. Зі свого боку Відділ робив все можливе, щоб запобігти цього розколу.

На жаль, зусилля, спрямовані на недопущення здійснення цих віроломних планів (письмові звернення до Константинопольського Патріархату і багаторазові спроби переговорів з його представниками), не мали успіху. Зустріч Святішого Патріарха Кирила з Патріархом Варфоломієм у Стамбулі в серпні 2018 року стала останньою спробою повернути Предстоятеля Константинопольської Церкви на канонічний шлях. Але керівництво Фанара знехтувало єдністю і миром церковним заради миттєвої політичної вигоди.

У цей важкий момент наші контакти з Помісними Православними Церквами були особливо інтенсивними. Всі Церкви були своєчасно і детально поінформовані за допомогою офіційного

листування, численних зустрічей і телефонних розмов з Предстоятелями, ієрархами, богословами про реальну церковну ситуацію в Україні, про зростаючу загрозу православній єдності, про позицію Руської Православної Церкви. У підсумку в 2018 році вторгнення Константинополя до України не отримало попередньої підтримки від жодної Помісної Церкви.

Не вдалося Константинополю отримати широку підтримку і після того, як він спробував легітимізувати український розкол і надав йому так звану «автокефалію». У трьох Помісних Церквах, де Предстоятелі поступилися колосальному тиску як з боку Фанара, так і з боку світових політичних сил, їм не вдалося домогтися правильного в процедурному відношенні соборного рішення ієрархії про визнання псевдоавтокефалії українського розколу.

Зберегти Церкву в тих межах, в яких отримали її від предків

Вторгнення Константинополя до України принесло особливі випробування канонічній Українській Православній Церкві. За підтримки тодішньої місцевої влади була розгорнута хвиля захоплень її храмів, проти неї були прийняті дискримінаційні закони, на неї чинився сильний політичний, адміністративний та інформаційний тиск.

Під керівництвом Блаженнішого митрополита Київського і всієї України Онуфрія Українська Православна Церква з честю проходить через ці випробування, зберігаючи внутрішню єдність і єдність з Повнотою Руської Православної Церкви. Анонсована хвиля так званих «переходів громад» в розкол, що здійснювалися через насильство і масові фальсифікації, захлинулася, не знайшовши підтримки серед віруючих і зіткнувшись з активною інформаційною, правовою та правозахисною роботою.

Єдність нашої Церкви збереглася, вона не зменшилася в своїх розмірах. Навпаки, відбулося відновлення єдності Московського Патріархату з тими його частинами, які опинилися відірвані від Матері-Церкви у важкі роки громадянської смути в Росії. Слідом за відновленням у 2007 році спілкування з Руською Зарубіжною Церквою в 2019 році з Матір'ю-Церквою возз'єдналася

Архієпископія західноєвропейських парафій руської традиції.

Збереження Руської Православної Церкви в тих географічних межах, в яких вона формувалася протягом століть, збереження і зміцнення внутрішньої єдності нашої багатонаціональної і великої Церкви - ось головний підсумок пережитого випробування. Що ж стосується ситуації за межами Руської Православної Церкви, то, на жаль, розкол в православному світі, що став наслідком дій Константинопольського Патріарха, поглиблюється. Вся Руська Православна Церква сумує про це і молиться про відновлення єдності світового Православ'я. Віруючі люди не несуть відповідальності за дії тих, хто вирішив асоціювати себе з розколом. Це їх вибір. Ми ж покликані зберегти Церкву в тих історичних межах, в яких отримали її від предків. І в цьому Відділ зовнішніх церковних зв'язків завжди буде надійним помічником Святійшого Патріарха і Священного Синоду.

Крім зміцнення єдності Святого Православ'я, завданням Відділу зовнішніх церковних зв'язків є здійснення місії свідоцтва про Православ'я при вибудовуванні відносин з іншими християнськими конфесіями, а також консолідація зусиль християн перед обличчям спільних викликів часу. Як неодноразово наголошував Святіший Патріарх Московський і всієї Русі Кирило, ця сфера традиційно є однією з найбільш важливих в діяльності Відділу та розвивається в останні роки успішно і динамічно.

Відносини з Римо-Католицькою Церквою сьогодні можна охарактеризувати як оформлений «стратегічний альянс» на захист християнської цивілізації.

Безумовно, знаковою подією стала перша в історії зустріч Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Кирила і Папи Римського Франциска в лютому 2016 року в Гавані. Прийнята за її підсумками декларація позначила на кілька років вперед парадигму спільної роботи: збереження християнської моральності, захист від переслідувань гнаних братів і сестер в різних регіонах планети, утвердження євангельської правди і свідоцтво про неї перед обличчям агресивного секуляризму та лібералізму, збереження миру на землі перед загрозою нової глобальної війни.

Одним із плодів досягнутих на Кубі домовленостей стала надзвичайно значуща подія для нашої Церкви - принесення мощей святителя Миколая Мирлікійського з Барі в Москву і Санкт-Петербург в травні - липні 2017 року, де їм змогли вклонитися понад два мільйони віруючих з Росії, України, Білорусії, Молдавії та інших країн.

Багато зроблено нашими Церквами в справі підтримки християн Сирії і надання допомоги всьому бідуючому населенню цієї країни. Відповідні спільні проекти почали реалізовуватися буквально відразу після історичної зустрічі в Гавані. Дуже скоро до них приєдналися інші християнські громади і навіть мусульманські організації.

Продовжують активно розвиватися відносини Руської Православної Церкви з Давніми Східними Церквами. Безпрецедентний рівень нашої взаємодії, що сформувався в останні роки, був закладений в ході візитів їх Предстоятелів в Росію і зустрічей зі Святішим Патріархом Московським і всієї Русі Кирилом.

Важливо відзначити, що багато Давних Східних Церков несуть служіння в тих регіонах, по яких прокотилася хвиля гонінь на християн. Саме в Росії і Руській Православій Церкві вони бачать свій захист і підтримку. Крім того, ці Церкви дуже тверді в своїй прихильності християнській моральності. Це і становить основу нашої взаємодії.

Унікальним став проект обміну чернечими делегаціями з Коптською Церквою. З одного боку, Єгипет - батьківщина християнського чернецтва, там збереглися в первинному вигляді перші християнські монастирі, доступні для поклоніння мощі засновників чернечого життя, розвиваються паломницькі маршрути, пов'язані з перебуванням на цій землі Святого Сімейства. З іншого - у коптів є великий інтерес до традиції російських монастирів, в яких вони бачать втілення істинного чернечого духу в руслі його найдавніших традицій.

Особливою історичною близькістю відрізняються наші відносини з Вірменською Апостольською Церквою, що ще раз довели миротворчі та посередницькі зусилля Руської Православної Церкви в

період загострення протистояння в Нагірному Карабасі в 2020 році, в результаті якого монастир Дадіванк і інші святині Карабаху були взяті під захист російськими миротворцями. ВЗЦЗ брав велику участь і в створенні у 2016 році Патріаршого благочиння парафій Руської Православної Церкви в Республіці Вірменія.

Зберігаються цінні контакти з зарубіжними протестантськими і англіканськими громадами, зокрема с Церквою Англії, Євангельською асоціацією Біллі Грема і Євангелічно-лютеранськими Церквами, з християнськими гуманітарними організаціями. Співпраця з ними відбувається перш за все в практичній площині. Ми спільно допомагаємо жертвам надзвичайних ситуацій - стихійних лих і збройних конфліктів, протягом багатьох років здійснюємо спільні програми, спрямовані на виховання молоді в дусі євангельських цінностей, на профілактику соціально небезпечних захворювань, захист здоров'я людей, підтримку незаможних, людей похилого віку та інвалідів.

Протестантський світ і процеси, що в ньому відбуваються, неоднорідні. Мають місце ухилення деяких громад в бік лібералізації церковного вчення в руслі вимог секулярного світу. З тими, хто ухвалив необоротні рішення в цій сфері, наша Церква припинила відносини. У цьому сенсі для багатьох віруючих є орієнтиром тверда позиція Руської Православної Церкви, яка відкидає будь-який компроміс в моральній сфері і свідчить про непорушність для християн біблійних моральних засад.

Просуванню ініціатив Руської Православної Церкви в глобальному масштабі сприяє її участь в міжхристиянських організаціях, серед яких особливе значення має Всесвітня рада церков. Наш голос затребуваний на цих майданчиках, до нього прислухаються в важливих для нас питаннях. У свою чергу саме Московський Патріархат і особисто Святіший Патріарх Кирил, під час перебування головою Відділу зовнішніх церковних зв'язків, домоглися того, що всі документи у Всесвітній раді церков приймаються консенсусом, що дозволяє православним делегатам впливати на їх зміст.

У пріоритеті - захист християн, діалог і добросусідство

Слід зазначити активний розвиток відносин ВЗЦЗ з представниками інших релігійних традицій. Розвивається і діалог Руської Православної Церкви з міжнародними мусульманськими організаціями, такими як Всесвітня ісламська ліга.

Одним з яскравих прикладів міжконфесійної, а також міжрелігійної співпраці стала діяльність заснованої в 2017 році з благословення Святійшого Патріарха Кирила Міжрелігійній робочої групи з надання гуманітарної допомоги населенню Сирії, учасники якої зібралися під егідою Ради із взаємодії з релігійними об'єднаннями при Президенті Росії. В її роботу включилися не тільки найбільші християнські, а й мусульманські організації нашої країни. Робоча група здійснила реставрацію п'ятиповерхової загальноосвітньої школи на 1200 учнів в районі Барза (Дамаск), зруйнованої в ході військових дій. Кошти на відновлення школи збирали релігійні громади Росії. Значну частину склав особистий внесок Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Кирила.

З 2017 по 2019 рік Міжрелігійною робочою групою було доставлено понад сто тонн гуманітарної допомоги в Латакію, Хомс, Алеппо, Дамаск і долину Бекаа. Всі гуманітарні акції проводилися спільно з християнськими і мусульманськими лідерами Сирії.

Гуманітарний аспект стає важливим напрямком взаємодії Відділу зовнішніх церковних зв'язків і різних відомств Російської Федерації. Завдяки цій взаємодії реалізований цілий ряд проектів з метою підтримки Антіохійської Православної Церкви.

ВЗЦЗ намагається планомірно привертати увагу світової громадськості до проблеми переслідування християн. У зв'язку з низкою кровопролитних конфліктів християнські громади стародавніх біблійних земель на Сході виявилися беззахисними під натиском тероризму і екстремізму. Прикриваючись ісламськими гаслами, бойовики мали на меті знищити не тільки християн як таких, а й всякі сліди їх двохтисячолітньої присутності. Відділ зовнішніх церковних зв'язків виконав серйозну роботу для того, щоб тема захисту прав християн постійно підтримувалася в публічному просторі.

У березні 2015 року в Раді з прав людини ООН 65 держав прийняли першу в своєму роді резолюцію на підтримку близькосхідних християн, ініціатором якої виступив Московський Патріархат. З 2015 по 2019 рік в Афінах і Будапешті пройшли чотири міжнародні форуми, присвячені гонінням на християн, а також релігійному і культурному плюралізму і мирному співіснуванню на Близькому Сході. Руська Православна Церква брала діяльну участь в цих заходах.

І якщо щодо Сирії можна констатувати, що відтік християн звідти призупинився, то становище наших братів і сестер в багатьох країнах Африки в останні роки стало воістину трагічним. Саме Африка, континент з найбільш динамічно зростаючим християнським населенням в світі, стала тим регіоном, де найбільше християн вбивають за віру.

Руська Православна Церква докладає активних зусиль, спрямованих на захист християн Африки. Як правило, факти гонінь залишаються безкарними, замовчуються ЗМІ і майже невідомі широкому загалу. У зв'язку з цим однією з першорядних форм підтримки християн Африки є донесення інформації про їх тяжке становище. ВЗЦЗ займається моніторингом цієї ситуації і завжди реагує на факти геноциду християн.

Говорячи про інші завдання, що входять в сферу діяльності Відділу, не можна не згадати діалог з старообрядництвов. Подолання трагічного поділу, що стався в XVII столітті, є кінцевою метою цієї взаємодії, яка поки не має чітко прописаних напрямів. В рамках Комісії у справах старообрядницьких парафій обговорюються принципи і форми участі таких парафій в загальноцерковному житті Руської Церкви. Під егідою Відділу діє Патріарший центр давньоруської культури, створений на базі московського храму Покрови Пресвятої Богородиці в Рубцові з метою консолідації діяльності цих парафій.

Ще одне завдання, що стоїть перед Відділом зовнішніх церковних зв'язків, - підтримка церковно-державного діалогу. Він є важливою складовою свідоцтва нашої Церкви, зверненого до

зовнішнього світу.

Особливе завдання Відділу - турбота про співвітчизників, які проживають за кордоном. Ця робота здійснюється спільно з Управлінням Московської Патріархії із закордонних установ, а також з Міністерством закордонних справ Росії, Росспівробітництвом і фондом «Руський світ».

У рік святкування 75-річчя Відділу необхідно відзначити, що у ВЗЦЗ немає якогось свого порядку денного, який відрізнявся б від загальноцерковного. І ми не визначаємо політику Церкви в сфері зовнішніх церковних зв'язків - її визначає Священноначалля: Архієрейський Собор, Священний Синод на чолі з Патріархом. Непрості, але неминучі рішення про неучасть нашої Церкви в Критському Соборі, про розрив євхаристійного спілкування з Константинопольським Патріархатом, про видалення з диптихів тих Предстоятелів Помісних Церков, які визнали український розкол, приймалися виключно Священним Синодом. І всі інші ключові рішення в області зовнішніх церковних зв'язків приймаються Синодом з подальшим схваленням Архієрейським Собором. Завдання ж Відділу полягає в тому, щоб готувати ці рішення, а потім роз'яснювати їх всьому світу. І звичайно, робити все можливе для того, щоб інтереси Руської Церкви були у всіх випадках дотримані.

Є те, що залежить від діяльності Відділу, а є те, що від нього не залежить. Не залежить зовнішньополітична ситуація. Це даність, і на неї неможливо вплинути. Очевидно, що ситуація навколо Росії не може не позначатися на ситуації навколо Руської Церкви. І хоча наша Церква багатонаціональна, має єпархії та парафії в різних державах, недоброзичливці іноді ототожнюють її з російською державою, оголошуючи чи не «п'ятою колоною» в інших країнах. І це теж даність.

Але є те, на що вплинути можна. У нинішніх обставинах особливого значення набувають захист чистоти православної віри і свідчення про неї перед обличчям інославної спільноти, відстоювання святоотцівського розуміння соборності Православної Церкви, заступництво за переслідуваних християн, діалог з представниками інших традицій і релігійних конфесій. Завдань перед Відділом багато.

Важливо, що ВЗЦЗ як структурна частина Руської Православної Церкви і надалі буде вносити свій вклад у вирішення багатьох проблем в суспільстві, сприяти припиненню збройних конфліктів, добросусідським відносинам між народами і в цілому примноженню добра і богозаповіданої правди в нашому світі.

Джерело: https://mospat.ru/ua/news/88277/